

Farkas József

Ő előbb szeretett

A messzeségben is megjelent az Úr:
Örök szeretettel szerettelek,
azért vontalak magamhoz hűségesen.
Jeremiás 31,3

Mi tehát azért szeretünk, mert ő előbb szeretett minket.
János 1. levele 4,19

SÚLYOS DOLGOKRÓL LESZ MOST SZÓ! Mi lehet a súlyos dolog? A súlyos dolog, amiről szó lesz: a szeretet. Erre, azt hiszem, sokan elcsüggednek – ja, akkor ez nem komoly dolog. A szeretet – lehet arról még valami újat, súlyos dolgot mondani? Hát már mindent tudunk!

Azt remélem, hogy fogok mondani egyet-mást, amit vagy nem tudunk, vagy dönteni kell arról, hogy hogyan tudjuk? Tehát a szeretetről lesz szó. János evangéliumában is, de első levélében még inkább középpontba kerül a szeretet. Éspedig ebben a nagyon egyszerű szerkezetben, hogy az Isten szeret, tehát mi szeressük viszont az Istent, és mivel az Isten szeret, egymást is szeressük! Ez tényleg nem nagy dolog, ezt egyszerűen meg lehet érteni.

De hát bonyolódik a dolog akkor, amikor illet olvasunk az Igében, hogy az Isten szeret. Az Isten szeretét kell itt először tisztázni, mert Jánosnak is ez a gondolatmenete: ahogy az Isten, úgy szeressük mi is! Ha pedig pontosítjuk a dolgot, nem egyszerűen arról van szó, hogy az Isten szeret téged – az Isten úgy szeret, hogy elküldötte Jézust, és Jézus „engesztelő áldozat a mi bűneinkért”.

Hát itt kezdődik az, amiért azt mondom, hogy nagy lélegzetet kell venni, amikor erről beszélek. Tudniillik nagy vakmerően azt állítom, hogy Jézusnak a legközelebbi tanítványai sem értették igazán Jézust.

Ez súlyos mondat, de hát nem olyan nehéz alátámasztani. A helyzet ugyanis az volt, hogy a zsidók felnőttek egy bizonyos vallásos nevelésben, ehhez a vallásos neveléshez jött aztán Jézus gondolata, és birkózott egymással bennük ez a két gondolat: a hagyományos vallásos nevelés, ami körülbelül ezer esztendő volt már akkoriban, és egy új gondolat, amit Jézus hozott. A kettőnek az ötvözete került bele a Bibliába, és ebben is ez szólal meg: „engesztelő áldozat”.

A tanítványok jól értették az ótestamentumi teológiát, csak – meggyőző-

désem szerint – azt nem tudták, hogy hogyan viszonyul ehhez Jézus teológiája.

AZ ÓTESTAMENTUMI TEOLÓGIA tulajdonképpen egyszerű: az Isten szent, dicsőséges, hatalmas, mindentudó, mindenható, szentségéből következik, hogy gyűlöli a bűnt, márpedig mi, emberek, elbuktunk, halomra vétkezünk, tehát az Isten haragjába kerülünk, kerülünk. Itt valamit csinálni kell, ki kell engesztelni az Istent, aki haragra gerjed a bűneink miatt. Ennek megvan a módja: áldozatot kell bemutatni. Kisebb bűnért kisebb áldozat, nagyobb bűnért nagyobb áldozat, a nagyon-nagyon nagy bűnökért véres áldozat.

Az Ószövetségnek ez a teológiája, ezt gyakorolták. Jeruzsálemben látványosak voltak a nagy állatáldozatok. Voltak kiemelkedő ünnepek, amikor különösen megrendítő volt a színes, gazdag istentisztelet, a véres áldozat – ez minden idegrostjukban, idegszálukban benne volt a zsidóknak. Ezt nem lehetett megkérdőjelezni, azt mondani, hogy ennek egyszer vége lesz. Hát hogy van ez?

Ez természetes volt, ez volt az alap. Az Isten haragszik, és méltán, mert szent, mi meg bűnösök vagyunk, valahogy jóvá kell tenni a dolgot, és a jóvátételnek a módja az áldozat, végső soron a véres áldozat. Ők ebben éltek. Egy kicsit el kell gondolkozni ezen a véres áldozaton. Nem a zsidók találták ki, hogy az Isten haragját ki kell engesztelni kisebb-nagyobb áldozatokkal, végső soron véres áldozattal, netán emberáldozattal! Az ilyesmit nem a zsidók találták ki, ezt csak átvették.

A zsidó vallás tulajdonképpen nagyon fiatal vallás. Krisztus előtt 1000 körül rendeződtek néppé, aztán jöttek a törvények. De hát már évezredekkel azelőtt volt vallásosság, az ő népük születése előtt több ezer évvel volt már magas rendű vallásosság, és abban volt mindenféle bölcsesség, és nem utolsó sorban áldozat.

Tehát az egész pogány világot bejárta ez, hogy haragszik az istenség vagy haragszanak az istenek; ha több van, akkor többen haragszanak, és ki kell engesztelni az isteneket különféle módokon, végső soron véres áldozatokkal. És nagyon elterjedt világszerte az emberáldozat is.

Vannak teológusok, akik azt mondják, hogy az Ábrahám-Izsák történet igazában azt az üzenetet hozta a zsidóknak, hogy nálatok ne legyen ilyen, hogy fölálodozzátok a gyerekeket! Lehet, hogy ez kicsit erőltetett magyarázat, de van ebben valami, hogy Ábrahám-Izsáknál végképp lezárult a gyerekáldozat, a véres áldozat, a Molochnak odadobott gyerek- és csecsemőáldozat. Ilyen nálatok ne legyen! Mert egyebütt volt. Világszerte volt ilyen áldozat.

NEM RÉGEN NAGY HATÁST TETT RÁM egy tévéműsor, amely az inka meg a maja indiánok vallásosságát mutatta be. Egész döbbenetesen közel hozta, életemben még nem éltem át ilyet. Kiderült, hogy a legmagasabb hegyeken, azoknak a csúcánál áldoztak, mert az istenek fönn vannak, a magas hegycsúcsokhoz vannak a legközelebb az istenek, tehát oda kell fölmenni, ott kell áldozatot bemutatni. Ott, Közép-Amerikában ez körülbelül 6000 métert jelent.

Bemutatták, hogy az egyik ilyen magasságban levő hegycsúcson áldoztak. Embereket, közelebből gyerekeket, 10-14 éves körüli gyerekeket. Megölték őket az istennek. Eltemették aztán a gyerekeket, akiket agyonverték, de ott örök hó, fagy van, és azok a gyerekek megmaradtak. És most, öt-hatszáz év múlva ki lehet ásni azokat a gyerekeket, nem romlottak meg. Nem bomlott szét a test, mert ott aztán igazán van fagy.

Tehát kiássák őket, ezt lehetett látni, hogy előkerülnek ezek az agyonvert gyerekek. Be vannak takarva valami takaróval, amiben elásták őket, de a hajuk ott van még, a körmük ott van még. Fölvitték őket, képzeljük

csak el, egy 10-14 éves gyereket 5900 méter magasra! Itt, Európában nincs is ilyen magasság. Ilyen csak Közép- és Dél-Amerika tájain van, meg Ázsiában.

Tehát fölvitték ezeket a szerencsétlen tizenéves gyerekeket 5900 méter magasságba, rajtuk van a papucs, amivel a szerencsétlenek tapodták a havat. Orvosok megvizsgálták ezeket a maradványokat: már rég megfagyott a kezük, lábuk, még életükben, mielőtt fölértek volna 5900 méter magasra. És ott agyonverték őket. Lehetett látni a koponyájukon – nem akarom részletezni, borzasztó még elmondani is.

És ezt Isten nevében csinálták, a valóság nevében. Egymás után ássák ki őket, mert nagyon sok gyereket vertek agyon, áldoztak oda az istenüknek ott, azon a „szent” 5900 méteres hegycsúcson. Most jönnek elő a testek, teljesen sértetlenül. Mondom, a hajszálaik, a lábuk, minden megmaradt, az orvosok megmondják, hogy mit ettek-ittak utoljára – mert olyan a modern orvostudomány, hogy mindent ki tudnak elemezni. Tudták a gyerekek, hogy agyon fogják verni őket. Ezt ki lehetett olvasni a testükből. Nem folytatom tovább, borzasztó.

Véres áldozat, emberáldozat, mert az istenek haragszanak. Az istenek éhesek, és ki kell elégíteni őket, és a vér a legkedvesebb ételük-italuk. Hát ez ment már bőven a zsidó nép keletkezése előtt, az egész világon.

Nagyon érdekes lenne megtudni, hogyan jutottak erre a gondolatra? Mert az biztos, hogy ahogy alakult az ember, a homo sapiens, egyszer csak az a tudat alakult ki benne, hogy isten és én, és valamit csinálni kell az isten felé, mert az isten nem feltétlenül jóindulatú irántam. Tehát hogy alakult ki az, hogy vért kell adni, a gyerekeket, az elsőszülöttemet kell odaadni?

Hát kialakult. Világszerte kialakult, és a zsidók átvették a gondolatot. Aztán megtisztultak a gyerekáldozattól, az emberáldozattól, de maradt a véres áldozat. És minden zsidó gyereknek kicsi korától kezdve a szemébe, a fülébe látványként, tanításként bevésődött ez: Így kell a jót cselekedni, ezt kívánja az Isten! A tizenkettő is, meg Jézus többi tanítványa is ebben élt. Zsidók között bontakozott ki a kereszténység, de lehetett volna akár Egyiptomban vagy az inka indiánok között, ez volt világszerte.

ÉS JÖTT JÉZUS! Itt van a nagy kérdés: Mit hozott Jézus? Itt kell megkapaszkodni, itt kell nagy lélegzetet venni! Mit hozott Jézus? Erre tett pecsétet? Hogy emberek, hát látjátok, ez az igazság, ezt kell továbbcsinálni... Ezt hozta Jézus?

Jött Jézus, zsidó volt, zsinagógában nőtt fel. Ismerte az Írásokat, a szeme előtt zajlottak a szertartások. Volt Jeruzsálemben többször is, láthatta. Az ünnepekre külön fölment.

Még egyszer mondom: a tanítványok nem értették Jézust. Összemoszták az évezedes örökséget Jézus gondolatával, és lett belőle keresztény dogmatika. A mai napig ez van. Összemoszták, és a mi dolgunk az, hogy próbáljuk kihámozni, hogy vajon Jézus maga hogy gondolta a dolgokat. Mit gondolt Istenről, az Atyjáról?

Nagyon nehéz elvonatkoztatni a keresztény dogmatika nekünk is vérünkkel lett teteleiről. Mert mi is abban nőttünk föl, hogy van egy „üdvdráma”, amelyben az Atya úgy határozott, hogy fölládozza a Fiút, hogy az Ő megsértett szentségéért elégtételt vegyen, és a Fiú engedelmesen vállalta, hogy vérét adja azért, hogy az Atya haragját egyenesbe hozza. Ebben nőttünk fel mi is, és úgy tűnik, mintha Jézus is ezt vallaná.

Kérdezem, hogy mit jelent ez: „Örökkévaló szeretettel szerettelek téged”, vagy ahogy János mondja: „Mi szeretünk, mert Ő előbb szeretett”? Mi az értelme ennek, hogy „előbb szeretett”? Megelőzött minket. Amikor mi kezdtük, Ő már rég csinálta – mert ilyesmit jelent az, hogy Ő előbb szeretett. Szerintem ebben van Jézusnak az „újdonsága”, ha szabad ilyen szót használni. Nem újdonság, mert már Jeremiásnál is van ilyen, hogy „örökkévaló szeretettel szerettelek”; Isten szeretete örök szeretet.

Tehát nem úgy van – most kiéleztetem mondom a gondolatot –, nem úgy van, hogy van egy haragos Isten vagy akár egy közönyös, semleges Isten, és van az árva ember, aki bóklászik a világban, aztán az Istennel is jónban akar lenni, és akkor csinál valamit, hogy mozduljon az Isten, vagy ha haragszik, akkor ne haragudjék, és szeressen már egy kicsit! Ekkor csinálni kell a dolgokat, vallásosság, áldozat... Jézus nem ezt mondja. Ezt a szót, hogy „előbb szeretett”, ezt a szót izlelgesük! Mi az, hogy előbb szeretett?

Előbb...

Mielőtt gallyakat, ágakat, fát gyűjtögetünk, hogy áldozati tüzet gyűjtünk, már réges-rég szeret az Isten! Amikor mi elkezdünk engesztelő dolgokat csinálni, hogy ne haragudjék az Isten, Ő már réges-rég nem haragszik, hanem szeret! De ez annyira benne van a kereszténységben, hogy a reformáció sem hozott újat ebben.

Szerencsétlen Luther Márton vergődött a cellájában: „Hogy tudnék én irgalmas Istenre találni?” És jobbat ő sem talált, mint azt, hogy nem kell cselekedetekkel kifizetni az Istent,

mert Jézus már kifizette. Tehát nem a cselekedetekhez kell menekülni, hanem Jézushoz. Csak hogy alapszövegében véve itt is a Haragos Istenről van szó! Igaz, a Haragos Istentől nem az áldozatok szabadítanak meg, hanem Jézus. De marad a Haragos Isten. A reformáció sem lépett tovább ebben a dologban.

Ugye, kell a mély lélegzet, hogy ezeket a dolgokat tudjuk követni? Arra kell ráérezni, hogy Jézus maga mit hozott! Nem arra, hogy a tanítványok hogyan mosták össze az Ótestamentumot Jézus gondolkodásával, hanem, ha netán lehet, azt kell tisztázni, hogy Jézus mit hozott. És szerintem Jézus ezt hozta, hogy Ő előbb szeret minket.

Az apa már akkor szereti a fiút, amikor az elmegy tékozzani. Még bűnbánatot sem tart a tékozzó fiú, már szereti az apa. Folyamatosan, örökké, kezdettől végtelenségig. Ez Jézus evangéliuma. És ezt mosták össze, mondván: De azért ez nem egészen így van, azért azokat a véres vagy kevésbé véres áldozatokat csak be kell mutatni...

ÉLEZZÜK KI EZT A GONDOLATOT: Isten szeretete felelet valamire? Hogy tudniillik mi „csinálunk valamit”, imádkozunk, bűnbánatot tartunk, áldozunk, és akkor megmozdul az Isten: Na jó, akkor szeretlek. Isten szeretete felelet? Vagy pedig Isten szeretete kezdés? Új kezdés, vadonatúj kezdés, attól független kezdés, hogy én szeretek, nem szeretek, áldozok, nem áldozok?

Itt azért, ugye, meg kell kapaszkodni? Tényleg ilyen volna az Isten? Ezt kell eldönteni. Milyen az Isten, kicsoda az Isten? Isten szeretete felelet az én vallásos cselekedetemre, vagy fordítva (ami Jézusnak a gondolata): Isten szeretete felelet az én cselekedetemre? Lényegesen különbség van! Isten szeretete nem felelet – „ha nem csinálom, akkor Ő sem csinálja, ha csinálom, akkor csinálja” –, ez teljesen emberi gondolat. Nem felelet.

Isten szeretete kezdés. Örök kezdés. Meg nem érdemelt kezdés, ami bennem netán feleletet ébreszt. Sokszor sajnos nem ébreszt. Veszem a szeretetét, és kész. Visszaélek vele. De egészséges esetben Isten kezdi – én nem kezdhetem, mert Ő mindig megelőz. Az „örökkévaló szeretettel” azt jelenti: még anyám méhében sem voltam, Ő már szeretett. Hogy lehet megelőzni? Csak utána lehet kullogni Isten szeretetének. Az a vallásosság, az a kereszténység, hogy valamivel utána kullogok az Isten szeretetének.

Ez János írásában is szerepel, csak összeszova, vagyis hogy Ő előbb szeretett minket, de hát azért az a bi-

zonyos engesztelő áldozat, az igazította igazán szeretetre Istent.

Nem. Az Isten szeretete igazította áldozatra Jézust! Külön kellene beszélni arról, hogy persze óriási jelentősége, üdvösséges jelentősége van a keresztnak. De hát az ránk nézve üdvösséges, nem úgy, hogy az Istent változtatta meg! Isten szeretetéből vállalta Jézus a golgotai keresztet – erről majd máskor... Most csak ennyit értsünk meg, hogy az Isten szeretete nem felelet az anyémre, hanem kezdés, amelyre feleletül születhetik, és szüléssék is meg az én emberi szeretetem!

Ez a keresztyén szemlélet, és ez etikailag is így van, hogy amikor én egy emberrel állok kapcsolatban, akkor nem úgy van, hogy az az igazi szeretet, hogy felelek az ő tetteire. Ha ő megsimogat, akkor jó, akkor „szeretlek”; ha ő megajándékozik, akkor „szeretlek”; ha ő bocsánatot kér, akkor „szeretlek”. Ez hamis emberi magatartás, mint ahogy Istennek sem ez a magatartása. De hát sokan így gondolják, hogy szeretlek, ha szeretsz; ha jóváteszed, ha megajándékozol.

Az emberi szeretet is akkor isteni, ha nem felelet az emberi dolgokra, hanem kezdés. Új kezdés, független kezdés. Hát ez a keresztyén etika problémaköre.

MOST ELMONDOK EGY TÖRTÉNETET arról, hogy Isten szeretete igazában hogy munkálkodik. Egyszerű történet, nincs benne semmi tragédia. Adva van egy mama, aki megöregszik, meghal, két fia van, rendes emberek, nem tékozló fiú egyik sem, szép, tisztességes polgári módon nőttek fel, jó magyar polgárok voltak. A mama a halála előtt az egyik gyerekenél lakott, szép békességben, mondom, emberileg minden rendben volt, semmi különös gond nem volt.

Amikor közeledni érezte a halálát az asszony, annak a fiának, akinél lakott, azt mondta: Fiam, most valamit külön neked mondom. Én félretettem egy kis pénzt arra az esetre, ha netán valami baj van – kórház, betegség –, gyűjtöttem, van egy kis betétkönyvem, arról senki nem tud, de most neked odaadom, mert igazán ti érdemlitek meg ezt, hiszen olyan hűségesen gondoztatok engem. (Nem tudom pontosan, mennyi, olyan másfél millió forint volt azon a betétkönyvön.) Tehát ez a tiéd, erről nem kell beszélni, köszönöm nektek, ahogyan szeretetek. Kész.

Meghal a mama, és akkor a fiúban ott van a kérdés, hogy jó, köszönöm szépen, most ez az anyém. Erről nem kell beszélni. A testvéremnek se beszéljek? Nem tartozik ez az örökség-

hez? És akkor elkezd imádkozni (hű, hívő, imádkozó ember): Istenem, most mit csinálnak, az anyém ez a pénz? És az imádságára kapja feleletül azt, hogy a „tiéd”. A tiéd. Jó, hát el van intézve a dolog.

De hát csak nem nyugszik, csak nem nyugszik. Istenem, azért mégis, mégis adjál valami feleletet, hogy mit csinálnak? Hallgassak, vagy mégis megosszam ezt a pénzt a testvéremmel? És tényleg őszinte hívő lévén egyszer kap egy Igét. Megszólal benne ez az Ige: „Örüljétek az Urban mindenkor! Ismét mondom: örüljétek!”

Úgy érzi, hogy ez tényleg egyenesen felülről, személyesen neki szól. Azt mondja, jó, köszönöm, Istenem, de hát mi köze ennek ahhoz, hogy megosszam, ne osszam meg? Ha beleéljük magunkat, el tudjuk képzelni: Anyám ezt mondta, Isten szinte megpecsételte, az anyém. Kész. Aztán megértette, hogy ezt, hogy „Örüljétek az Urban!”, úgy kell érteni, hogy úgy elintézni ezt a pénzügyet, hogy öröm legyen a végén.

SZÁMOMRA EZ RENDKÍVÜL TANULSÁGOS ESET. Nem mondta Isten, hogy na, most menj, így és így igazgasd el a dolgot, hanem csak annyit mondott: keress olyan megoldást (itt van az ember szabadsága), keress olyan megoldást, amiből öröm lesz! Így vezet az Isten, így szeret az Isten. Nagykorúságban szeret.

A szabadságunkat tisztelve szeret: Megtarthatod magadnak, jogos, anyád is így akarta, senkinek semmi panasza nem lehet. Ha belül maradéktalan öröm jár ezzel, akkor nyugodtan lehet.

És itt derül ki az ember minősége. Hogy felhasználhatja úgy is, hogy maradéktalanul föléli, és közben tud örülni. De van egy magasabb minőség, amikor nem tud örülni neki, hogyha bezárja magába a másfél milliót. Most már legyen házi feladat kinek-kinek, hogy hogyan oldódott meg a dolog! Találtak jó megoldást, ennyi legyen elég, de tessék kitalálni, hogy ebben a helyzetben mi volt az optimális megoldás.

TEHÁT ÍGY SZERET AZ ISTEN: szeret, eligazít, tanácsot ad úgy, hogy a szívvel nekem kell a végső szót kimondani. És örökkévaló szeretettel szeret. Megelőz, mindig ő a kezdeményező. Még egyszer mondom az etikai kicsengését a dolognak: valahogy így kell nekünk is szeretnünk. Nem úgy, hogy felelek a másakra, hanem úgy, hogy kezdek valamit a másik felé.

Felelni bonyolult dolog, mert hogyan kell jól felelni? Keveset, sokat? Megbocsátok, nem bocsátok meg? Ha feleletszerű a szeretet, ott már baj van. Akkor spekulálni kell. Ha a szeretet kezdés, akkor nem kell spekulálni. Mindig csak kezdeni kell. Előbb szeretni. Aki megértette Isten szeretetét, az elkezd gyakorolni azt, hogy előbb szeret. Hát ez a keresztyénység.

(Elhangzott 1999. január 24-én.)

